

Lene Kvam Vingen

Arkiv for alle eller noen?

Slektsforskning og arkivbruk

Bacheloroppgave i Arkiv- og samlingsforvaltning

Veileder: Lars Christian Jensen

Mai 2022

Lene Kvam Vingen

Arkiv for alle eller noen?

Slektsforskning og arkivbruk

Bacheloroppgave i Arkiv- og samlingsforvaltning
Veileder: Lars Christian Jenssen
Mai 2022

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Kunnskap for en bedre verden

Sammendrag

Arkivering har en lang historie bak seg, men dette er kanskje noe ikke alle vet da arkivene ikke er like godt utbredt i samfunnet og hverdagslivene som bibliotekene og museene. I dette arbeidet har jeg undersøkt hvordan det er for privatpersoner å grave i arkivene. Samt sett på hvilke utfordringer som de kan møte på underveis. Slektsgranskning, slektsforskning, slektshistorie er flere ord for samme prosess. Nemlig undersøkelse av slekt, forfedre, de som kom før oss. Det er flere lover og regler som kommer inn i bilde dersom man driver med slektsgranskning både som hobby og i arbeidssammenheng. Arkiv, museum og bibliotek har alle vært og blitt preget av digitaliseringsutviklingen. Det har både kommet med goder og byrder for mange mennesker i samfunnet. Flere mennesker har nå mulighet til å benytte seg av arkivene, da de har igjennom digitaliseringsprosessen blitt gjort tilgjengelig på internett. Slik at man kan søke i arkiver etter for eksempel søke etter sine forfedre i sovakroken.

Innhold

Sammendrag.....	1
Kapittel 1: Innledning.....	3
Kapittel 2: Metode.....	4
Valg av metode.....	4
Gjennomføring av undersøkelsen.....	4
Kritikk av metoden og avgrensning av undersøkelsen.....	4
Kapittel 3: Teoretisk bakgrunn.....	6
Bakgrunn.....	6
Begreps avklaringer:.....	8
Digitalisering.....	8
Arkiv.....	8
Dokumentasjon.....	9
APIA.....	9
Taushetsplikt og personvern.....	10
Innsyn.....	10
Publikumsportal.....	10
Utfordringer ved slektsgranskning for privatpersoner.....	11
Kapittel 4: Resultater og drøfting.....	12
Proveniens.....	12
Slektshistorie.....	14
Publikumsportaler.....	15
Tilgang i arkiver.....	16
Innsynsregler.....	17
Utvikling og fornying.....	18
Kapittel 5: Oppsummering og konklusjon.....	21
Kapittel 6: Referanser.....	22
Pensumslitteratur:.....	22
Egenvalgt pensum:.....	23
Bilder:.....	25

Kapittel 1: Innledning

«Genealogi eller slektsgranskning vil si å samle opplysninger om personer som tilhører bestemte slekter» (Arkivverket, 2017). Hvem har vel ikke lurt på hvor en selv kommer fra, og hvem man er i slekt med? Hvem var tipptippoldefaren din, som du har blitt fortalt utallige ganger du har blitt oppkalt etter? Hvor ble han født, hvor vokste han opp, hvem giftet han seg med og hvor bosatte han seg? Det er mange spørsmål man vil ha svar på.

I denne bacheloroppgaven er problemstillingen min: *Hvordan det er som privatperson å grave i arkivene. Hvilke ulike utfordringer kan de møte på?* For å undersøke dette skal jeg skal ta utgangspunkt i bruken av publikumsportaler. Slik som Digitalarkivet til arkivverket, hvor man har mulighet til å gjøre helt enkle søk på bare etternavn, samt at man har mulighet til å gjøre svært avanserte søk, hvor man kan legge inn sted, fødselsår, dødsår og hvor man kan velge om man vil se i folketellinger, manntall, kirkebøker og mere (Arkivverket, u.å.b). For å belyse dette temaet så har jeg tenkt å undersøke i lover og regler innen arkivverdenen, hvor jeg blant annet skal se på personvernforordningen og hvilke innsynslover man må følge.

Grunnen til at jeg har valgt å skrive om slektshistorie, publikumsportaler og innsynsregler, er fordi jeg selv synes det er et veldig spennende tema og er noe jeg har lenge ønsket å lære mere om. I tillegg til at det er veldig spennende med slekt- og lokalhistorie. Jeg synes også det er interessant med digitaliseringsprosessen arkivene har stått ovenfor og det er også noe jeg skal undersøke nærmere i denne oppgaven.

Først skal jeg forklare og ta for meg den arkivteoretiske bakgrunnen for denne oppgaven, hvor jeg skal trekke frem relevante begreper som vil bli brukt underveis i oppgaven. Samt tar jeg opp argumenter som svarer på om arkiv er et demokrati redskap. Videre kommer hva som vil ta hovedfokuset i denne oppgaven, altså hva jeg skal undersøke. Her kommer lover og regler inn, slik som personopplysningsloven og innsynsregler. Deretter skal resultatene av mine undersøkelser av disse lovene og reglene komme til syne. I tillegg til at jeg har valgt å ha drøftingsdelen i oppgaven sammen med resultatene. Her skal jeg ta i bruk de innsiktene jeg har tilegnet meg i kapittelet om teoretisk bakgrunn. Avslutningsvis kommer oppsummeringen hvor jeg svarer på problemstillingen jeg har valgt å ta for meg.

Kapittel 2: Metode

Valg av metode

Metoden jeg har valgt å bruke i denne oppgaven er kvalitativ metode. Hvor jeg skal se på historie og forskning gjort av andre for å undersøke utvikling, muligheter og utfordringer. Samt å finne svar på min problemstilling. En kvalitativ forskningsmetode går ut på at man innhenter og analyserer data som er kvalitative. Kvalitative data er det motsatte av kvantitative data som er formulert av tall og statistikk, dermed er kvalitative data hovedsakelig tekst. For eksempel artikler. (Grønmo, 2020). Grunnen til at jeg valgte denne metoden er fordi jeg ser den som mest relevant med tanke på temaet og lengden på denne bacheloroppgaven. I tillegg til at jeg mener jeg får mer ut av oppgaven dersom jeg undersøker temaet ved bruk av denne forskningsmetoden. Nettopp fordi at her har jeg mulighet til å gå dypere inn i saker og ting som jeg finner relevant for oppgaven.

Gjennomføring av undersøkelsen

I denne undersøkelsen er dataene som danner byggeklossene artikler, bøker og lovforslag. Slik som innsyns-, personopplysnings- og arkivloven. I tillegg til artikler og skrifter av andre forfattere som legges til grunn og sier noe om temaet. Dette for å finne svar på hvordan det er for privatpersoner å bruke arkivene, i tillegg til mulige utfordringer de møter på.

Jeg har benyttet meg av pensumslitteratur for flere arkiv- og samlingsforvaltningsemner som vi har hatt igjennom studieløpet. I tillegg til dette har jeg også tatt i bruk et utvalg av litteratur som jeg selv har funnet og valgt ut. Disse har jeg tatt med i den forstand for at oppgaven skal få en mer dybde, samt at jeg fant den egenvalgte litteraturen innholdsrik og relevant for mitt oppgavetema og problemstilling. Den har bidratt med gode innsikter igjennom arbeidet med oppgaven og trukket frem flere perspektiver jeg ellers ikke hadde kommet over.

Kritikk av metoden og avgrensning av undersøkelsen

Hoved utfordringen jeg møtte på i denne oppgaven er at det var litt vanskelig å finne akkurat det jeg lette etter, med tanke på at det skal handle om min problemstilling. Selv om det er et tema som har vært litt diskutert fra før så er det med andre perspektiver og gjort av mennesker som har andre forutsetninger og bakgrunnskunnskaper i forhold til hvordan jeg belyser temaet. Igjennom dette arbeidet har det vært en utfordring å finne flere synsvinkler på hvordan det er å drive med slektsgranskning for privatpersoner. Samt at det har vært vanskelig å finne noe som konkret påpeker hvordan slektsgranskning er for privatpersoner. Men alt i alt

har det vært et lærerikt arbeid hvor jeg har fått utfoldet dette fagfeltet i stor grad og fått flere innblikk i mulige utfordringer man møter på når man driver med slektsgranskning.

Kapittel 3: Teoretisk bakgrunn

I dette kapittelet skal jeg gjøre rede for bakgrunnen og teorien som danner byggeklossene for denne oppgaven.

Som nevnt ovenfor er den problemstillingen jeg har valgt, hvordan det er for privatpersoner å grave i arkivene, samt undersøke hvilke utfordringer de kan støte på. Grunnen til at jeg har nettopp valgt å ta for meg denne problemstillingen er fordi det er en stadig voksende interesse blant privatpersoner i dagens samfunn å sette seg inn og undersøke hvor de selv eller andre stammer fra. Noe som jeg selv har merket har blitt svært populært, basert på TV-reklamer og reklamer på ulike sosiale medier som for eksempel My Heritage. Dette er en tjeneste der man kan lete opp din egen stamtavle, samt teste ditt DNA og finne ut hvilke nasjonaliteter og verdensdeler man har en forbindelse til (My Heritage, u.å.).

Arkivverket har en egen nettside, hvor de opplyser om hvordan man skal søke i arkivene deres igjennom arkivportalen, som privatperson. De har en fin og grei oversikt av dette ved første øyekast. Men når man setter seg dypere inn i denne oversikten kan det fort oppfattes som komplisert. Det tar tid før man forstår alt, da øvelse gjør mester. Det finnes også muligheter for å ta kontakt med Arkivverket for å få hjelp som er litt grundigere til verks (Arkivverket, 2021).

Bakgrunn

I bakgrunnen til min problemstilling og tema har jeg valgt å starte med et årsmøte som fant sted i Canada som handlet om arkivene og dets posisjon i samfunnet. Etter det kanadiske årsmøte i 1990 stilte Terry Cook seg negativ til, samt at han var bekymret over at hvem som helst i verden, kunne bruke arkivene på sine premisser. Han mente at dette gjorde til at arkivene, profesjonen og fagfeltet svekket konteksten, ordenen og proveniensen. Dermed mente han at det var på sin plass at arkivene, som i likhet med bibliotekene, fikk retningslinjer og regler som handlet om hvordan privatpersoner som ikke hadde noen bakgrunnskunnskaper skulle benytte seg av arkivene. Rett og slett hva som var greit og hva som ikke var det. Et eksempel på dette i bibliotekene er at det er en allmennkjent regel at man skal være stille på biblioteket. Slike regler kan også oppfattes som vanskelige og uforståelige som fører til at privatpersonen kanskje føler på at arkivene ikke er like tilgjengelige som museene og bibliotekene. I tillegg til dette, kan disse retningslinjene også fører til at blir enda mer utfordrende å benytte seg av arkivene (Christensen, 2017, s. 4-5).

Christensen tar også opp at det er vanskelig for nybegynnere og ferskinger å forstå seg på arkivsystemer. For arkivarene er ikke dette gjeldende da arkivsystemene er laget ut ifra deres behov og kunnskaper.

«Mange har derfor lært seg å omgå arkivsystemene, fordi systemene ikke møter deres behov. Flere brukere foretrekker også å konferere med forskere og andre slektsgranskere, enn å henvende seg til arkivarer. Dette behovet har blitt imøtekommet blant annet ved Digitalarkivet, der det er blitt utarbeidet et eget forum, der registrerte brukere kan delta i debatt, kommentere og rådføre seg – med andre brukere, så vel som med arkivarer ved Digitalarkivet.» (Christensen, 2017, s. 4-5).

Dette er et godt hjelpemiddel som har blitt utarbeidet av Digitalarkivet. Dette tyder også på at det var en høy etterspørsel fra brukerne som gjorde at Arkivverket fant det nødvendig å lage en slik plattform. Noe som er svært positivt, da arkivene er ment for å brukes og ikke bare av fagpersonell, men av alle som måtte ønske det. Dette gjør arkivene mer demokratiske.

Camilla Christensen har trukket fram dette temaet tidligere i hennes artikkel «Bevaring, formidling, interaksjon. Refleksjoner rundt arkivet som levende hus.». Hun presenterer flere arkivteoretikere som setter fokus på at den vanlige mannen i gata skal kunne benytte seg av arkivene og hvor de er skeptiske til at arkivene ikke er laget for dette. Hun trekker blant frem Terry Cook, Wendy M. Duff og Catherine Johnson. Underveis i artikkelen trekker hun også frem noen andre teoretikere som belyser det positive. Hvor blant annet Elizabeth Yakel og Deborah A. Torres mener at det må ordnes et opplæringstilbud i arkivteori- og systemer for de som måtte ønske det. Her trekker de en sammenligning til den praksisen som har blitt drevet på bibliotekene, hvor regler har blitt satt som en selvfølge og hvor det har vært en standard (Christensen, 2017, s. 5).

«Debatten som fulgte etter det kanadiske årsmøte i 1990 innledet et ordskifte som i høyeste grad også preget den arkivfaglige diskursen den dag i dag. Som vi har sett talte en rekke argumenter i etterkant for en økt bruk av arkivmateriale, som følge av arkivinstitusjonenes samfunnsmandat som '[...] vårt felles, kollektive minne.」 (Christensen, 2017, s. 6). Denne debatten Christensen skriver om hadde stor innflytelse på utviklingen av arkivfeltet. Hvor arkivene var forbeholdt fagpersoner, men har endret seg og nå hører til alle da det er arkivene som er vårt felles kollektive minne. I offentlighetsloven paragraf 3 står det at alle har rett på tilgang til arkivene. Dette kan knyttes til nettopp denne revolusjonen, hvor arkivene ble et sted hvor alle skulle få tilgang uansett bakgrunn (Offentleglova, 2006, § 3).

Det som gjør mitt bidrag til denne tematikken annerledes, er at jeg skal se på denne problemstillingen i et mer avgrenset perspektiv. I tillegg til at jeg skal se på dette med en annen tilknytning til fagfeltet. Samt at jeg skal involvere andre punkter slik som publikumsportaler og hvordan det er for privatpersoner å bruke disse. Samt at jeg skal belyse eventuelle utfordringer man støter på. Hvor der andre kanskje har skrevet om dette temaet i en mindre skala og som en liten del av noe større som belyser noe annet, hvor de rett og slett har hatt et helt annet utgangspunkt enn det jeg har. Som nevnt har jeg kommet over noen som har trukket frem hvordan de har kommet delvis inn på dette med at arkivene ikke egentlig var skapt for å kunne brukes og at det var en god diskusjon rundt dette med at folk måtte lære seg hvordan man skulle bruke de og blant annet hvilke regler og retningslinjer som gjaldt. Her ble det trukket likheter til biblioteker og hvordan brukerne anvender disse.

Begreps avklaringer:

Digitalisering

Digitalisering er et relativt stort begrep som har flere forskjellige betydninger. Men i dette tilfellet skal vi se på definisjonen av begrepet knyttet til arkivering og arkivsektoren. Ivar Fønnes sier blant annet at digitalisering er det å «overføre et dokument fra papir, mikrofilm, lydbånd, film mv. til digital representasjon og elektronisk lagring» (Fønnes, 2017, s. 425-426). Altså det å gjøre fysisk materialet, tilgjengelig på en digital plattform. Hvor det for eksempel kan være at man lagrer bilder i skyen på mobilen, i stedet for et fysisk fotoalbum i bokhylla. I arkivenes forstand handler digitalisering om det å skanne dokumenter inn til lagringsmedier som er digitale, fra de fysiske arkivmagasinene. Norges offentlige utredninger fra 2019 sier noe mer overordnet om digitalisering av arkiver, hvor de nevner at det handler om det å tilgjengeliggjøre arkivmaterialet på flere måter enn bare fysisk, samt at de gjør arkivene mer åpne for flere bruksområder (NOU2019:9, 2019, s. 82).

Arkiv

Ifølge NOU 2019:9 «Fra Kalveskinn til datasjø» brukes ordet arkiv i flere forskjellige betydninger i landet i dag. Hvor den første går ut på at arkiver er dokumenter som blir skapt som en del av en virksomhet, hvor det innebærer at arkiv er informasjon og metadata. Den andre betydningen er at arkiv er et fysisk sted man kan lagre papirarkiver, slik som bygninger, magasiner og lokaler. En tredje betydning som blir belyst er at arkiv kan også være et saksarkivsystem, slik som for eksempel Noark-systemet. Videre er også et arkiv en tjeneste som, knyttet til arkivet i en virksomhet og løser oppgaver. En siste definisjon som er nevnt i

NOU 2919:9 er at arkiv er en del av en enhet for langtidsbevaring av arkiver. Den definisjonen av arkiv vi skal bruke og legge til grunn for denne oppgaven er at arkiv er dokumenter med informasjon som har blitt lagret for bruk i ettertiden (NOU 2019:9, s. 47).

Dokumentasjon

Et dokument er ifølge «Fra kalveskinn til datasjø» en informasjonsmengde som er lagret på en måte, slik at det i ettertiden kan tas fram for lesing, tyding, fremvisning og/eller overføring.

Dokument kan for eksempel være en regning man har fått i posten. Dette består da av informasjon som er lagret på et fysisk ark, som man senere går tilbake til for å lese, dersom man for eksempel skal sammenligne strømpriser. Et annet eksempel på dokumentasjon er en fødselsattest (NOU 2019:9, s. 48).

APIA: ISO 15489

Autentisitet viser at dokumentet er det det utgir seg for å være. I tillegg til at den som står for å ha laget dokumentet, faktisk har laget det. Samt at det er skapt, når dokumentet sier at det er skapt. I bunn og grunn at alle disse faktaene som handler om selve opprettelsen av dokumentet stemmer overens med det som er oppgitt (Norsk arkivstandard, 2018, s. 11).

Pålitelighet handler om at dokumentet som blir arkivert er til å stole på. Dersom et dokument er pålitelig, er det et nøyaktig og fullstendig dokument, der alt innholdet, slik som aktiviteter og data er pålitelig og at det stemmer. Det er ingen feil eller mangler i materialet (Norsk arkivstandard, 2018, s. 10).

Integritet handler om at dokumentene er uendret fra opprettelsen av det til i dag. Det skal altså ikke ha blitt gjort noen endringer, samt at det er fullstendig. Det skal ikke være noen mangler eller feil. Da har ikke dokumentet integritet (Norsk arkivstandard 5, 2018, s. 10).

Anvendbarhet betyr at dokumentet skal kunne gjenfinnes, presenteres og tolkes. Dokumenter som er anvendbare handler om at de skal kunne gjenbrukes, noe som er veldig viktig for dokumenter som blir arkivert. Dersom et dokument som har blitt bevart over lengere tid, ikke er anvendbart. Tar det opp betydelig plass, som kunne blitt erstattet av materiale som det er mulig å bruke. Og som er av eller har mere verdi. (Norsk arkivstandard 5, 2018, s. 11).

Ut ifra ISO15489-standarden, ser vi at dersom et dokument oppfyller alle disse kravene til autentisitet, pålitelighet, integritet og anvendbarhet, kan man med god sikkerhet si at dokumentet er ekte og til å stole på. Jo eldre et dokument er, jo vanskeligere er det å finne frem forfatter og annen type metadata, dersom den ikke er oppgitt fra før av. Noe som gjør til

at dokumentet mister mye av sin kredibilitet, som igjen kan føre til at det ikke blir like mye brukt som det kunne ha blitt dersom all informasjon var tilgjengelig.

Taushetsplikt og personvern

Slektsgranskere søker i arkivene etter mennesker og deres personopplysninger. Noe som videre fører til at de støter på utfordringer slik som taushetsplikt og personvern. Kommer man over dokumenter som man ikke får innsyn i, betyr det at disse er klausulerte ifølge Stoa og Sandberg (Stoa & Sandberg, 2016, s. 38). GDPR eller personvernforordningen handler om hvordan man skal behandle personopplysninger. Altså hvordan man skal behandle slik sensitiv og privat informasjon ved for eksempel en innsamling til et forskningsprosjekt. (Melles, 2020, s. 235)

Innsyn

«Etter arkivlovens formålsparagraf skal arkivmateriale ikke bare bevares for ettertiden – det skal også gjøres tilgjengelig. Dette er egentlig en selvfølge. Det har liten hensikt å ta vare på arkivmateriale hvis det ikke også skal være tilgjengelig for bruk.» (Fonnes, 2017, s. 290). Her sier Ivar Fonnes nettopp det at det er ingen nytte å ta vare på arkiv og dokumentasjon, dersom man ikke skal kunne ta det i bruk ved en senere anledning. Dermed går dyrebar lagringsplass til spille. I tillegg til at bruker ikke får mulighet til å benytte seg av disse dokumentene som blir valgt bort på grunn av mangel på lagringsplass.

Publikumsportal

Digitalarkivet er et eksempel på en publikumsportal. Og det Digitalarkivet driver med er å «presentere arkivmateriale i digital form.» (Arkivverket, u. å.b). Der man kan søke etter fotografier, avskrifter, skannet materiale, videoer og digitalisert lyd, via strukturerte data. Digitalarkivet er en publikumsportal på grunn av at den er offentlig, alle har tilgang til den og den er gratis å bruke. De som jobber i Digitalarkivet, har blant annet som oppgave å gjøre det mulig for oss privatpersoner å finne ulikt kildemateriale på internett. Altså, Digitalarkivet er formidlingskanalen til Arkivverket (Arkivverket, u. å.a). Det er nemlig ut ifra dette, det Digitalarkivet sier de er og driver med som gjør de til en publikumsportal. Det er en digital løsning som gjør det enklere for oss privatpersoner å lete i arkiver, i motsetning til at vi har måttet fysisk dratt til arkivene og lest side opp og side ned, med gammel gotisk skrift eller utydelig håndskrift, som vi kanskje ikke har mulighet til å forstå. Ut ifra det Digitalarkivet er, kan vi si at en publikumsportal i dette tilfellet, er en digital løsning som er lagt opp til at det er

privatpersoner som skal benytte seg av den og det hvem som helst. Uavhengig av erfaring fra feltet tidligere, etnisitet, kjønn og alder osv.

Digitalarkiver er som vi har sett ovenfor en publikumsportal som innehar det meste av arkivmaterialet til Arkivverket. Altså mye av det som finnes i Arkivverket er omgjort til digitale formater og publisert på Digitalarkivet hvor for eksempel privatpersoner som ønsker å drive med slektsgranskning har mulighet til å hente frem ønskede dokumenter og finne informasjon i disse. (Stoa & Sandberg, 2016, s. 43).

«Det skal skje igjennom sikker langtidsbevaring, søkemuligheter på tvers av og innenfor de enkelte sektorene, formidling av innhold tilpasset forskjellige brukergrupper forutsetninger og behov, og det skal legges særlig vekt på gode digitale tilbud for bruk i utdanningssektoren» (Fonnes, 2017, s. 410-411).

I 2009 ble det lagt frem en stortingsmelding, som ble senere kalt Digitaliseringsmeldingen, fra regjeringen. Ett mål som kom frem i denne meldingen var at det skulle være et felles mål for museer, biblioteker og arkiver å samle tilgang til tjenester og innhold. (Kultur- og kirke departementet, 2009, s. 10)

Utfordringer ved slektsgranskning for privatpersoner

Gotisk skrift, dansk norsk og dårlig håndskrift er blant noen utfordringer jeg først og fremst tenker når jeg ser for meg når privatpersoner uten noen bakgrunnskunnskaper begynner å lese gamle dokumenter som er å finne i arkivene. Og det er nok noen trente øyne som også kan slite med dette av og til. Men for privatpersoner som ikke har noen kjennskap til gotisk skrift, ser det ut som kruseduller og ord som ikke er mulig å tyde. Men selv om dette er en utfordring, så er det mulig å lære seg å tolke slik skrift. Andre utfordringer som også dukker opp, med tanke på at det er leting i arkivene digitalt, og ikke fysisk, er det nok noen som kommer til å møte på tekniske problemer og vanskeligheter med selve det digitale aspektet. Da ikke alle har like gode kunnskaper om digitale duppedingser (Stoa & Sandberg, s. 80, 2016).

Kapittel 4: Resultater og drøfting

Proveniens

Ifølge den kanadiske arkivaren Terry Cook er proveniens et begrep som er sterkt knyttet til arkiver, arkivdokumenter og andre deler av arkiver. Proveniens handler om verdien til for eksempel et dokument som befinner seg i arkivet. Det hjelper både arkivarer og privatpersoner som bruker arkivet til å ikke bare forstå det gjeldende dokumentet, men også å innhente kunnskap om hvem som har skapt materialet, hvor det er skapt, når det er laget og i tillegg hvilke endringer som har blitt gjort på dokumentet i dets levetid. (Cook, 2014, s. 1).

Arkivene har utviklet seg igjennom tiden, fra blant annet å være en «passiv vokter og beskytter», til å bli en aktiv tilrettelegger og formidler. Hvor det før var slik at arkivarene skulle passe på og ta vare på dokumentene som befant seg hos dem. Der ingen skulle få lov til å komme å tukle med eller å ødelegge de dyrebare dokumentene. De var ikke lagret for å kunne brukes av samfunnets borgere, noe som er et stort sprang og skille fra dagens samfunn hvor det er hovedgrunnen til at vi har arkiver. I dagens samfunn er de sett på som innehavere av vårt kollektive minne. Hvor hvem som helst kan benytte seg av dokumenter og materialer som finnes i arkivene. Dermed er det tydelig at arkivene har stått over en stor utvikling og mye av dette er nok på grunn av den store digitaliseringsprosessen, hvor mye arkivmateriale har blitt digitalisert og gjort enda lettere tilgjengelig for privatpersoner. (Jenssen og Carstens, 2020, s. 222). I tillegg til dette, har det blitt enda mer opplyst at en hvilken som helst endring i arkivene uavhengig av størrelsen, påvirker det kollektive minne til samfunnet (Cook, 2014, s. 2).

Arkiver, biblioteker og museer henger ofte sammen. Og dersom man studerer et tema eller en hendelse, eller bare ønsker å lære mer om et folkeslag må man ofte benytte seg av alle disse stedene. De går under en felles sektor, som heter ABM-sektoren, hvor hver bokstav representerer hvert av disse tre institusjonene. Og grunnen til at de har en felles sektor, er nettopp fordi de henger såpass sammen at man kan for eksempel finne ulik informasjon om samme tema hos de alle, samt at de tre institusjonene må samhandle seg imellom for å gjøre seg mest mulig anvendbart for privatpersoner. I tillegg til dette er det viktig at brukerne får mest mulig nytte av arkiv, bibliotek og museum som institusjoner i samfunnet (St.meld.nr. 22, 1999, s. 3).

«Publikums tilgang til materialet skjer tradisjonelt ved utlån av originale arkivsaker eller mikrofilm kopier på en lesesal eller ved kjøp av avskrifter, utskrifter og kopier av ulike slag.»

(St.meld.nr. 22, 1999, s. 13). Dette er litt annerledes enn hvordan dette med utlån blir gjort i bibliotekene. Dette kan være på grunn av at bibliotekene er sterkt knyttet til skolesektoren, hvor man ofte blir tatt med dit for å låne bøker, aviser eller annet lignende materiale. Dersom arkivene hadde vært mer spredt ut i samfunnet, i likhet med bibliotekene, hadde nok flere benyttet seg av det. Jeg har selv besøkt arkivene hvor jeg var på lesesal og leste i gamle dokumenter slik som «fengselsprotokoller», denne prosessen om hvordan man skulle gå frem for å låne dette var ukjent for meg og jeg opplevde den som vanskelig. Hadde jeg hatt kunnskap om hvordan dette skulle gjøres, hadde jeg kanskje benyttet meg av dette tilbudet oftere. I tillegg til dette, tror jeg at dersom privatpersoner i samfunnet hadde visst at dette var mulig, samt at det kanskje hadde vært en del av offentlig opplæring, slik som biblioteker, ville nok flere privatpersoner besøkt arkivene og deres dokumenter. På den andre siden, etter digitaliseringen av dokumenter, journaler og annet materiale som er å finne i arkivene, har det blitt en betydeligere lavere terskel for å anvende det digitale arkivet som man kan oppsøke ved et raskt googlesøk. Her er det brukerportaler slik som Digitalarkivet som blir brukt, her får man ingen menneskelig kontakt med noen, men det finnes personer man kan kontakte, dersom man har spørsmål relatert til arkivet og hvordan man skal gå frem i bruken av det.

«Relevans henger nøye sammen med kvalitet som m. a. er en funksjon av autentisitet, integritet og kontekst for det materialet som institusjonene forvalter. Dette har å gjøre med tillitten til at materialet som publikum får tilgang til, ikke er noe annet enn det som det gir seg ut for å være, at det ikke er endret, forfalsket, teknologisk manipulert eller på en annen måte fremstår som upålitelig.» (St.meld.nr. 22, 1999, s. 15).

Dersom man kan bevise at materialet er ekte ut ifra kriteriene til «APIA», som vi har sett på tidligere, kan man også si at dokumentet samt informasjonen som dokumentet inneholder er relevant. Dersom et dokument ikke oppfyller kravene til «APIA», er ikke dokumentet verken ekte eller relevant. Ut ifra dette går dokumentets relevans og oppriktighet hånd i hånd. Da det er de samme kravene som stilles til et dokument, for å oppnå de begge.

«Vel så viktig er at Asta med tida vil gjera det svært mykje lettare for publikum å få oversyn over innhaldet i arkiva på arkivstykknivå, slik at dei raskt kan søkja fram aktuelt materiale.» (St.meld.nr. 22, 1999, s. 53). Asta er en stiftelse som er leverandør av arkivtjenester. Hvor de leverer programmer som samler arkivene på ett sted (Stiftelsen Asta, 2021). Man har funnet ut at det er viktig for privatpersoner å lete i arkivene eller det at det er mange privatpersoner som finner det interessant og ønsker å drive med det. Antallet privatpersoner som setter seg ned for

å søke i arkivene, har nok økt betraktelig, for at dette skulle finne sted. Det har også økt betraktelig etter den tid og er jo tross alt 23 år siden denne Stortingsmeldingen kom i 1999.

«Arkivverket har det siste tiåret lagt stor vekt på å effektivisere og videreutvikle publikumstjenestene sine. Dette har skjedd f.eks. ved ulike omorganiseringer og etableringer av en egen publikumsavdeling. Det har også vært arbeidet med å utvikle en mer ensartet tjenestestandard de enkelte institusjonene imellom. Det er lagt vekt på at det til syvende og sist er brukerne sine behov som må være den overordnede grunnen for utformingen av publikumstilbudet.» (St.meld.nr. 22, 1999, s. 58).

Her kommer det frem i Stortingsmeldingen at det er publikum, besøkende og brukere slike plattformer bør legges opp til og lages ut ifra deres behov. Da det ikke hjelper at en brukerplattform er laget ut ifra hvordan fagfolk driver og ut ifra den kunnskapen de sitter på. Da kan denne brukerportalen fort bli veldig vanskelig, uoversiktlig og skremmende for privatpersoner som ikke har noen særlige bakgrunnskunnskaper på dette feltet. Noe som videre kan føre til at plattformen ikke vil bli tatt i bruk og en ny løsning må finne sted.

«Folkebibliotekene skal være brukerorienterte: publikum skal få brukerveiledning og aktiv informasjon.» (St.meld.nr. 22, 1999, s. 88). Her er det et krav til folkebibliotekene som er rettet mot publikum og at det biblioteket er til for publikum. Her kan man spørre seg om hvorfor det ikke er samme krav for arkivene? Arkivene er vårt felles kollektive minne og vi alle har både rett til og krav på å benytte oss av det. I likhet med bibliotekene og museene. Burde det ikke vært slik for arkivene også?

Slektshistorie

Slektshistorie går ut på at man søker etter, og anskaffer kunnskap om familiemedlemmer og forfedre. Slektshistorie er kjent under flere navn, slik som slektsforskning, slektsgranskning og genealogi. Alle disse navnene betegner den samme praksisen. Det er svært brede begreper og slektsgranskning kan være så mangt. Det kan for eksempel være det å hente inn navn for å kunne navigere seg langt tilbake i slekten sin, i tillegg kan det også være på en vitenskapelig basis der bakgrunnen for innsamlingen er forskning og skoleoppgaver, For eksempel en studie om emigrasjonen til Amerika (Norsk slektshistorisk forskning, u. å.).

Ifølge Nils Johan Stoa og Lars-Jørgen Sandberg er slektsgranskning en av de største hobbyene, dette både her til lands, i tillegg til i mange andre land i verden. Dette er en hobby man kan bedrive alene, samt at den kan deles med andre. I tillegg til dette finnes det ulike

foreninger som man kan være en del av og her finne et større fellesskap. Noen eksempler på slike foreninger er *Slekt og data*, og *DIS-Norge*. Her kan man, i likhet med andre lag og foreninger, opprette vennskap, dele historier, få hjelp av andre medlemmer dersom man sitter fast på noe og ikke minst hjelpe andre. Det finnes også ulike foreninger i utland også, for eksempel så har Danmark en dansk versjon av *DIS-Norge*, som heter *DIS-Danmark* (Stoa & Sandberg, 2016, s. 15-17).

«Internett har forenklet tilgangen på informasjon for mange slektsgranskere, men ikke all informasjon er god informasjon og nettet bidrar også med mye søppel. Derfor er kildekritikk viktig på internett. Et problem med den omfattende utleggingen av slektregistre og lignende på hjemmesider på nettet, er at ganske mange av opplesningene er basert på feil i eldre materiale.» (Norsk slektshistorisk forskning, u. å.).

Det er ikke alltid like enkelt å vite om informasjonen man finner på internett er sann eller ikke. Dette er heller ikke enkelt å finne ut av i gamle arkivmaterialer. Men det finnes som nevnt tidligere løsninger på å gjøre dokumentene så sikre som mulig, ved å opprettholde dokumentenes autenticitet, integritet, pålitelighet og anvendbarhet. Dersom man finner noe informasjon i eller om dokumentet som svarer på disse fire kriteriene kan man med god sikkerhet si at dokumentene er ekte.

Publikumsportaler

Som nevnt tidligere går publikumsportaler ut på at hvem som helst kan benytte seg av dem. For eksempel Digitalarkivet, dette krever ingen innlogging, abonnementer eller betaling. Her kan man skrive inn et navn i søkefeltet så kommer de relevante treffene opp, men en utfordring som dukker opp her er at det er ikke nødvendigvis alle resultatene som er like relevante for det man måtte ønske å finne ut. Hvis man for eksempel søker på Ola Nordmann, så kommer det opp utallige treff med forskjellige navnekombinasjoner som inneholder «Ola» og «Nordmann». Utfordringen da blir å huke ut de treffene man ikke trenger. Dette har Digitalarkivet en løsning på, og det går ut på at man kan gjøre «avanserte søk», hvor man kan spesifisere i større grad enn med bare navn. Der man kan for eksempel skrive inn årstall og geografisk begrensning osv.

Før digitaliseringen var arkivkatalogene i fysisk format, men etter digitaliseringen har de fleste blitt digitale. De fysiske papirkatalogene har blitt lagt inn ved et dataprogram, hvor informasjonen som blir plottet inn videreføres til Arkivportalen. I Arkivportalen er det mulig

å søke etter enkelt arkiver som befinner seg i ulike oppbevaringsinstitusjoner. Deretter kan man for eksempel se hva de forskjellige arkivene inneholder eller om de er klausulert. Det er variasjoner fra arkiv til arkiv, med tanke på hva de inneholder av informasjon. Da noen er veldig godt detaljerte og andre ikke i like stor grad (Stoa & Sandberg, 2016, s. 38).

Fantes det egentlig publikumsportaler før digitaliseringen? Tja, man kunne jo fysisk dra dit for å låne dokumenter og annet materiale. I museenes tilfeller var det utstillinger, men de har blitt preget av digitaliseringen i den form at de har laget en publikumsportal som heter «DigitaltMuseum», her har de lagt ut bilder av ulike gjenstander, samt litt metadata som forteller noe om hva gjenstanden er, hvor og når den stammer fra. I tillegg til dette så er det utstillinger og samlinger man kan se i. Alt dette i komforten av sitt eget hjem (Digitaltmuseum, u. å).

Før digitaliseringen og etableringen av de digitale publikumsportalene som Digitalarkivet og DigitaltMuseum, var det mulighet for å dra til arkivene på lesesaler og dra til museene for å se i utstillingene deres. Dette har man mulighet til å gjøre i dagens samfunn også, men tidligere i historien har det ikke alltid vært like åpent for at hvem som helst skal få komme inn på museene og arkivene. Det er nok ikke hvem som helst som får ta på det aller eldste arkivmaterialet i dagens arkiver heller. Men alle har hvert fall mulighet til å bestille og låne arkivmaterialet slik som folketellinger og prestebøker, for å sette seg på lesesalen til arkivet og bla i disse med en forsiktig hånd. I noen tilfeller blir man kanskje bedt om å bruke hansker før man tar på materialet.

Før var det nemlig slik i museene at det var de adelige og kongelige, mennesker som hadde mye penger og status som hadde mulighet til å dra på museum. Samt at det var en tid hvor museene var kuriositetskabinetter. Hvor man stilte ut rariteter og objekter rikmannsfolk fikk importert fra eksotiske land (NOU 1996:7, s. 16-17).

Tilgang i arkiver

Både Statsarkivet og Riksarkivet har tilbud til publikum, hvor de blant annet har lesesaler som man kan benytte. Her kan man få låne ulike arkivmaterialer, samt at kopiering av materialer kan bestilles dersom det er ønskelig. I tillegg til dette finnes det mye materialer som man har tilgang til på internett, slik som folketellinger, kirkebøker og emigrantprotokoller. «Hensikten med å bevare arkiver er at de skal kunne brukes, og i utgangspunktet har alle adgang til å benytte arkivene i Arkivverket.» Dette er grunnprinsippet til arkivene, men det forekommer unntak. Slik at det faller bort en del dokumenter og informasjon man ikke får innsyn i. Dette

er på grunn av klausulering, som handler om at privatpersoner ikke har tilgang til denne informasjonen. I Statsarkivets tilfelle er klausulert materiale ofte informasjon som omhandler personsensitive opplysninger. Klausuleringstiden på materialer varierer, men det vanligste er 60 år, som vil si at når materialet er 60 år gammelt, opphører klausuleringen og informasjonen i materialet blir tilgjengelig for alle. Det finnes også noe materiale som kan ha en klausulering i 80 år eller 100 år. Selv om det er slike klausuleringer på arkivmaterialer, er det mulig å søke om tillatelse for å få innsyn i dokumentene til Riksarkivet, denne må da inneholde en begrunnelse (Mykland, 2005, s. 17).

Innsynsregler

Utfordringer man kan støte på når man driver med slektsgranskning er at man ikke får tilgang til visse dokumenter. Nemlig på grunn av innsynsregler.

Loven som inneholder bestemmelser angående rette til innsyn i dokumenter i offentlig forvaltning er Offentlighetsloven. De har som en hovedregel at alle som måtte ønske det, har mulighet til å kreve innsyn i journaler, saksdokumenter og andre registre. De påpeker også at forskjellsbehandling er strengt forbudt, og innsyn skal som regel gis gratis. (Offentleglova, 2006, § 3, §6, §8).

Det er positivt at det er slike retningslinjer for loven. Med tanke på at alle i utgangpunktet har rett til innsyn. I tillegg til at de slår hardt ned mot forskjellsbehandling. Selv om dagens samfunn har kommet ganske langt, med tanke på forskjellsbehandling og diskriminering er det fortsatt mange som blir utsatt for dette, samt at mange har opplevd det. Dermed blir det nok enklere for folk å be om innsyn i det de ønsker å få innsyn i, når de vet at de stiller likt med alle andre i samfunnet. Uavhengig av kjønn, etnisitet, alder og trosretning. Men selv om alle har mulighet til å søke om innsyn, så er det dokumenter og journaler man ikke nødvendigvis får innsyn i av ulike grunner. Det er nemlig noen unntak. «Opplysninger som er underlagt taushetsplikt i lov eller i samsvar med lov, er unntatt fra innsyn» (Offentleglova, 2006, § 13). Noe som vil si at på grunn av taushetsplikten, får man ikke mulighet til innsyn i disse dokumentene. Dette kan for eksempel være sykehusjournaler eller andre steder hvor man deler informasjon med noen mennesker som innehar taushetsplikt, for eksempel psykologer (Offentleglova, 2006, § 13). I forhold til slektsgranskning er dette noe man kan møte på, dersom man for eksempel leter etter sykdomshistorien til sine forfedre.

«Det finnes også eldre arkivmateriale som kan bli skadet eller ødelagt derom det stilles direkte til publikums disposisjon eller dersom det kopieres fra originalmaterialet.» (NOU

2003:30, s. 87). Det finnes mye fysiske arkivmaterialer som er såpass skadet og skjørt at det faller fra hverandre hvis man rører det for mye. Dette er nødvendigvis ikke bare fordi materialet er veldig gammelt, men kan også skyldes vannskader, fukt, brann eller skadedyr og lignende. Da ikke alt har blitt like godt tatt vare på opp igjennom tiden, slik som det gjøres i dag. Det har ikke alltid eksistert arkivmagasin, dermed har nok mye gamle dokumenter og materialer blitt oppbevart på loft eller i kjellere. Hvor det er stor sannsynlighet for at slike truende faktorer har vært til stede og satt sitt preg på arkivmaterialet. De hvite hanskene er ofte assosiert med behandling av arkivmateriale, da fett på fingrene kan skade dokumentene ytterligere.

Utvikling og fornying

Utviklingen og fornyelsen av slektshistorie, publikumsportaler og innsynsregler har en sammenheng med digitaliseringen. I tillegg til at digitaliseringen har utviklet seg og satt sitt preg på forståelsen av hva et arkiv er, hvordan forholdet mellom arkiv og samfunnet er, samt hvilken rolle arkiver spiller i menneskers liv og igjennom samfunnet.

Det har vært snakket om en ABM-utvikling og denne har blitt kalt ABM-u, som betyr arkiv, bibliotek og museums utvikling. «I tillegg er mye av det digitaliserte materialet ikke tilgjengelig for publikum.» (Skare, Stokstad og Vårheim, 2020). Dersom materialet er digitalisert, men privatpersoner ikke har tilgang på det, mister materialet mye av sin verdi. Med tanke på at vi har gått bort i fra at det er bare fagpersoner og forskere som benytter seg av arkivene. Og vi har kommet inn på at ifølge arkivloven skal alle menneskene i samfunnet ha like muligheter til å benytte seg av arkiver uavhengig av hva deres bakgrunner, livsstiler og trosretninger er. «It is essential that the third generation is entirely driven by user requirements and is fully accessible to users from all backgrounds. The excellent online family history systems provided by Ancestry and FindMyPast show what can be done in this space. (Thomas, 2017, s. 164). Når de nevner den tredje generasjonen her, refererer de til den tredje utviklingen av digitaliseringsprosessen. Den første generasjonen av digitaliseringen handlet om enkle strukturer og databaser, altså starten av digitaliseringen. Den andre handlet om et større utvalg av digitale verktøy. Deretter den tredje generasjonen eller utviklingen som handler helt og holdet om brukerne og deres krav, samt at det skal være tilgjengelig for alle privatpersoner uavhengig av bakgrunn. Her trekkes det også fram to selskaper som hjelper privatpersoner på veien til å finne deres forfedre, som kan sammenlignes med Digitalarkivet og My Heritage her til lands (Thomas, 2017, s. 164).

Digitaliseringen av analogt materiale gjør det enklere for privatpersoner å få tilgang til dette materialet. En av grunnen til dette er fordi da får man muligheten til å se dette i hjemme sitt selv. For eksempel hvis man skal hente informasjon i forbindelse med et forskningsprosjekt eller en skoleoppgave, trenger man nødvendigvis ikke lenger å fysisk dra dit hvor informasjonen oppholder seg. Man kan bare gjennomføre et raskt søk via data eller mobil og dette i komforten av sitt eget hjem. Når privatpersonen har en enklere tilgang til slikt materiale, øker bruken av materialet. Dokumenter som ikke muligens har blitt anvendt noe særlig tidligere, da det bare var i fysisk format, blir nå plutselig brukt veldig mye mer. Nettopp fordi flere mennesker får tilgang til det. I tillegg til dette hjelper denne digitaliseringsprosessen med demokratiseringen, i den forstand at det blir mye mer likheter i samfunnet, med tanke på hvem som har tilgang til slikt arkivmateriale og hvem som ikke har det. Vi kan tenke oss at det var veldig begrenset med ulike privatpersoner som fysisk dro til arkivene for å finne det de trengte. Hovedsakelig var nok dette forskere, studenter og spesielt interesserte. Altså ikke den «vanlige mannen i gata» (Gausdal, 2006, s. 9).

«For brukerne er det av liten betydning at et materiale er digitalisert så lenge det ikke er tilgjengelig for dem.» (Gausdal, 2006, s. 21). På den andre siden så er det en viktig faktor at det digitaliserte materiale er tilgjengelige for alle. Da materialet ikke får utløpt for sin fulle nytte. Selvfølgelig finnes det unntak, som er unnlatt offentligheten, men materialet som alle har mulighet til innsyn i og som er digitalisert burde være tilgjengelig for alle. Denne praksisen ved å digitalisere materiale for så å ikke gjøre det tilgjengelig for alle er svært lite demokratisk.

Ut ifra det vi har sett tidligere har bruken av arkiver utviklet seg. Ikke har det bare blitt mye mer tatt i bruk i nyere tid. Muligens dette har noe med digitaliseringen å gjøre, da det er mye enklere å gjøre noe, jo mindre tiltak man trenger å ta, slik som for eksempel å gjøre et kjapt googlesøk enn å gå ut av døren. I tillegg til dette har også bruken av arkiver spredt seg rundt, slik at det er flere privatpersoner i verden som bruker de. Det er ikke lenger forbeholdt for forskere, akademikere og arkivarer, som har kunnskap om hva de driver med. Det har blitt rom for at «vanlige» mennesker også kan benytte seg av arkivene, dersom de måtte ønske dette.

«Much of what was created in the past few hundred years regarding records and recordkeeping were aimed at easing our burden in both generating and maintaining paper documents.» (Cox, 2009, s. 174). Selv før digitaliseringen av alt papirmateriale, tenkte de på å gjøre det enklere for sine etterkommere med tanke på å lage og lagre papir dokumenter. Dette

har vi sett på tidligere i denne oppgaven, med tanke på «APIA» og proveniensprinsippet. Kanskje de startet tidlig å tenke på sine etterkommere og hvordan de skulle kunne se hva forfedrene gjorde og hvordan de gjorde det. For eksempel, i dagens samfunn er det viktig at vi lagrer mye informasjon om hvordan Covid-19 preget samfunnet og hvilke tiltak som ble satt i gang og ikke. Slik at dersom det skulle komme en lignende situasjon i våre etterkommeres liv, kan de se på hva vi gjorde og hvordan vi gjorde det. Dette har også betydning for slektsgranskning da man får mulighet til å se hvordan behandlinger forfedrene fikk på sykehus dersom de fikk påvist korona, hvilke vaksiner de fikk og om dette fikk noen konsekvenser senere i livet.

«At one point in time, information was associated with physical or material expressions – such as in printed, bound books and handwritten manuscripts.» (Cox, 2009, s. 243). Dette kan mange si seg enige i, da tiden før internett var slik at dersom man skulle lære seg noe eller finne ut av noe man lurte på, måtte man ty til å lese i bøker, artikler eller andre tekster. Eller spørre andre mennesker hva de viste, mente eller trodde. I dagens digitaliseringstidsalder er det mye enklere enn som så. Et raskt søk og man kan få svar på det man lurte på enda raskere, men det kan hende at internett ikke alltid har svaret heller. Ikke kan man bare gjøre slike enkle søk, men man kan også se i digitale bøker eller andre tekster. Hvor man ikke nødvendigvis trenger å lese side opp og ned for å finne det man leter etter. Det finnes mange forskjellige triks slik at mye blir enklere, man kan for eksempel søke etter ord i bøker som har blitt digitaliserte. Slik at dersom man søker etter et stedsnavn, kommer alle treffene på dette opp, slik at man kan bla i boken ut ifra dette. Både tips og triks som dette og selve digitaliseringen av arkivmateriale, grendebøker og andre kilder som kan brukes til slektsgranskning, har gjort mulighetene enklere for slektsgranskning. Da som nevnt tidligere at mye informasjon er å hente på internett, tilgjengelig for alle og at det er mye forskjellig, man kan velge og vrake. På den andre siden, kan det kanskje bli vanskelig å skille ut informasjon som er relevant for akkurat det man leter etter, da det er veldig mye materiale man har tilgang til. Noe som også er en utfordring med slektsgranskning. I tillegg til de andre utfordringene som vi har vært inne på tidligere, blant annet trøbbel med det digitale. Hvor mange opplever nok at det er en labyrint som man blir sittende fast i.

Kapittel 5: Oppsummering og konklusjon

Slektsgranskning er ikke alltid like enkelt. Det hender seg man møter på utfordringer underveis. Slik som vi har sett på tidligere, kan disse blant annet vær gotisk skrift, dårlig eller utydelig håndskrift, hele det digitale aspektet og lover og regler som skaper hindringer i veien på å finne den informasjonen man måtte ønske. Samt å kunne trekke ut den informasjonen som er relevant til det man undersøker. I tillegg til dette er en annen mulig utfordring selve brukergrensesnittet på en publikumsportal. Dersom flest mulig privatpersoner skal benytte seg av denne, bør den være enkel å navigere seg igjennom. Det digitale er det spesielt mange privatpersoner som har vanskeligheter med å forstå og det er nok spesielt de eldre som møter på denne utfordringen ganske ofte. Arkivene har ikke alltid vært like demokratiske, men med digitaliseringen og økningen av interesse i bruken av materialer i arkivene, har dette økt betraktelig. Selv om det er åpent for privatpersoner i lesesalene til arkivene og man får låne materialer, blir det nok lettere å ta i bruk arkivene uansett når man kan gjøre det fra sofakroken. Det å drive med slektsgranskning er ikke bare et fagfelt, men også en hobby for mange privatpersoner rundt omkring i verden. Da er det naturlig å tro at det er noen som er bedre trent på hvordan ting skal gjøre og hvordan man skal forholde seg til ulike lover og regler. Slik at dersom noen støter på utfordringer og problemer de ikke finner ut av, kan de kontakte noen som kan hjelpe. Vi har også sett på at det finnes ulike foreninger både nasjonalt og internasjonalt. Disse er nok behjelpelige dersom man sitter fast med noe i slektsgranskningsprosessen sin. Man skulle kanskje tro at det ikke var noe særlig stort miljø innenfor dette, men ut ifra det jeg har lært igjennom dette arbeidet er at det er gode muligheter for å bygge nettverk med andre mennesker som driver med slektsgranskning. Arkivene har en demokratiserende effekt på samfunnet der de binder samfunn og sammen og bidrar til å bygge nettverk og opplevelse av samhørighet og fellesskap som går på tvers av lokasjoner og også tid nettopp gjennom slektsgranskning.

Ut ifra det jeg har funnet ut igjennom dette arbeidet om å undersøke hvordan det er for privatpersoner å drive med slektsgranskning og hvilke utfordringer man kan møte på, så oppfatter jeg det som at det varierer, med tanke på hva man møter på av informasjon, dokumenter og utfordringer. Men uansett finnes det hjelp å få, dersom man trenger dette. Enten av fagpersoner eller av organisasjoner og foreninger. I likhet med andre hobbyer, handler det om at øvelse gjør mester og man lærer mens man går.

Kapittel 6: Referanser

Pensumslitteratur:

- Breivik. (2010). ABM-skrift #68: Rett til innsyn. Bruk av arkiv. - Publikasjoner - kulturradet.no. ABM-utvikling. <https://www.kulturradet.no/vis-publikasjon/-/rett-til-innsyn-bruk-av-arkiv>
- Christensen, C. (2017). Bevaring, formidling, interaksjon. Refleksjoner rundt arkivet som levende hus. Tidsskriftet arkiv Hentet 09.02.22 fra: <https://journals.oslomet.no/index.php/arkiv/article/view/2125/1914>
- Cook, Terry (2014). Proveniensi i den digitale tida: Gammel b r eller framtidsh p for arkivarprofesjonen? I: *Tidsskriftet arkiv*, 2. Tilgjengelig fra: <https://journals.hioa.no/index.php/arkiv/article/view/910>
- Fonnes, I. (2017). Terminologi. I I. Fonnes, *Arkivh ndboken for offentlig forvaltning* (2. utg., s. 419 - 440). Oslo: Kommuneforlaget: Riksarkivaren.
- Fonnes, I, (2017). Innsyn i offentlig arkivmateriale. I I. Fonnes, *Arkivh ndboken for offentlig forvaltning* (2. utg., 289 - 324). Oslo: Kommuneforlaget: Riksarkivaren.
- Fonnes, I, (2017). Behandling av arkivmateriale i arkivdepot. I I. Fonnes, *Arkivh ndboken for offentlig forvaltning* (2. utg., 379 - 412). Oslo: Kommuneforlaget: Riksarkivaren.
- Kultur- og kirke departementet. (2009). *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*. Stortingsmelding nr. 24 (2008-2009)
- Norsk arkivstandard (2018). Noark 5. Versjon 5.0. Hentet 08.02.22 fra <file:///C:/Users/Lene%20Vingen/Downloads/Noark%205%20v%205.pdf>
- Norges Offentlige Utredninger 2019:9 (2019) *Fra kalveskinn til datasj *. Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon. Hentet 08.02.22 fra [NOU 2019: 9 \(regjeringen.no\)](https://www.regjeringen.no)
- Norges Offentlig Utredninger 1996:7 (1996) *Museum. Mangfold, minne, m testad*. Oslo: Kulturdepartementet. Hentet 01.04.22 fra

<https://www.regjeringen.no/contentassets/b324933f22c14d30abd752ea6bf75724/no/pd/fa/nou199619960007000dddpdfa.pdf>

Offentleglova. (2006). Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (LOV-2006-05-19-16). Hentet 10.03.22 fra

https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2006-05-19-16#KAPITTEL_1

St.meld. nr. 22 (1999-2000). *Kjelder til kunnskap og oppleving Om arkiv, bibliotek og museum i et IKT-tid og om bygningsmessige rammevilkår på kulturområdet* (abm-meldinga). På pensum: Kapittel 1-4 og 6-9. (ca. 165 s.)

Egenvalgt pensum:

Arkivverket (2021, 15. februar). Hvordan søker jeg etter arkiv? Hentet 14.02.22 fra:

<https://www.arkivverket.no/dokumentasjon/arkivportalen#!#step-arkivportalen>

Arkivverket (u. å.a). Vi og vårt. Hentet 03.03.22 fra:

<https://www.digitalarkivet.no/content/history-da>

Arkivverket (u. å.b). Om Digitalarkivet. Hentet 03.03.22 fra:

<https://www.digitalarkivet.no/content/about-da>

Arkivverket (2017, 16. mars). Nybegynner i slektsgranskning. Hentet 03.03.22 fra:

<https://www.arkivverket.no/slektsgranskning/nybegynner-i-slektsgranskning>

Cox, R. J. (2008). Traces of Ourselves: More thoughts on Personal Recordkeeping and the Roles of Archivists. I R. J. Cox, *Personal Archives and a New Archival Calling : Readings, Reflections and Ruminations*. (9. utg., s. 167 – 200) Minnesota: Litwin Books, LLC. Hentet 03.03.22 fra

<https://web.s.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzM2MTk3OV9fQU41?sid=fb305357-3918-4e51-b4b0-088ff736746c@redis&vid=1&format=EB&rid=1>

Cox, R. J. (2008). The Web of Records: The World Wide Web, the Records Professions, and Personal Archiving. I R. J. Cox, *Personal Archives and a New Archival Calling : Readings, Reflections and Ruminations*. (9. utg., s. 243 – 288) Minnesota: Litwin Books, LLC. Hentet 03.03.22 fra

<https://web.s.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzM2MTk3OV9fQU41?sid=fb305357-3918-4e51-b4b0-088ff736746c@redis&vid=1&format=EB&rid=1>

Digitaltmuseum (u.å.). DigitaltMuseum gir tilgang til. Hentet 11.03.22 fra:

<https://digitaltmuseum.no/>

Esborg, L., Tolgensbakk, I. & Kjus, A. (2016). Kulturhistoriske arkiv – kunnskapsbanker for fremtiden. Hentet 18.02.22 fra <https://www.idunn.no/doi/pdf/10.18261/issn.1894-3195-2016-03-04-08>

Gausdal, R. (2006). Kulturarven til alle. Hentet 17.03.22 fra:

<https://www.kulturradet.no/documents/10157/e3bbdcdd-6b32-431b-ac63-c9e6dbef2c56>

Grønmo, S. (2009, 13. februar). Kvalitativ metode. Hentet 18. 02. 22 fra:

https://snl.no/kvalitativ_metode

Jensen, L. C. & Carstens, S. (2020). Kampen om arkivarens sjel. Historisk tidsskrift. Hentet 24.03.22 fra: <https://www.idunn.no/doi/epdf/10.18261/issn.1504-2944-2020-03-04>

Melles, H. (2020). GDPR og retten til å viderebehandle personopplysninger for arkiv-, forsknings- og statistikkformål. Hentet 18.02.22 fra:

<https://www.idunn.no/doi/pdf/10.18261/issn.1504-3061-2020-04-04>

MyHeritage (u. å.). Oppdag slektshistorien din. Hentet 14.02.22 fra:

https://www.myheritage.no/?tr_id=2mcaj78201auuc26

Myklans, L. (2005). Håndbok for brukere av statsarkivene. Oslo: Universitetsforlaget. Hentet 17.03.22 fra: <https://media.digitalarkivet.no/view/88760/5>

Norsk slektshistorisk forskning (u. å.). Slettshistorie. Hentet 03.03.22 fra:

<https://www.genealogi.no/wiki/index.php/Slettshistorie>

Norges Offentlige Utredninger 2003:30 (2003). *Ny offentlighetslov*. Statens forvaltningstjeneste. Informasjonsforvaltning. Hentet 24.03.22 fra:

https://ntnu.blackboard.com/ultra/courses/_30436_1/cl/outline

Skare, R., Stokstad, S. & Vårheim, A. (2020). ABM-utvikling og avvikling. Hva skjedde? Hentet 17.03.22 fra: https://digitalutgave.bokogbibliotek.no/journal/2020/2/m-230/ABM-utvikling_og_avvikling._Hva_skjedde

Stenhaug, R., Joki, S. M. & Kristensen, L. (2006). Mot verdiløse arkiv i offentlig sektor?

Hentet 18.02.22 fra: <https://www.idunn.no/doi/pdf/10.18261/ISSN0809-750X-2015-01-24>

- Stiftelsen Asta. (2021). Stiftelsen Asta. Hentet 22.05.22 fra <https://www.stiftelsenasta.no/>
- Stoa, N. J & Sandberg, L. (2016). Slektsgrenskning – et faglig fellesskap. I N. J. Stoa, & L. Sandberg, *Våre røtter. Slektsgrenskning som hobby* (4. utg., s. 15 – 22). Cappelen Damm.
- Stoa, N. J & Sandberg, L. (2016). Arkivene. I N. J. Stoa, & L. Sandberg *Våre røtter. Slektsgrenskning som hobby* (4. utg., s. 29 – 41). Cappelen Damm.
- Stoa, N. J & Sandberg, L. (2016). Digitale tilbud. I N. J. Stoa & L. Sandberg, *Våre røtter. Slektsgrenskning som hobby* (4. utg., s. 42 – 55). Cappelen Damm.
- Stoa, N. J & Sandberg, L. (2016). Gotisk håndskrift. I N. J. Stoa & L. Sandberg, *Våre røtter. Slektsgrenskning som hobby*. (4. utg., s. 80 – 86). Cappelen Damm.
- Thomas, D. (2017). Are things getting better or worse. I D. Thomas, S. Fowler & V. Johnson, *The Silence of the Archive*. (1. utg., s. 163 – 180). London: Facet Publishing. Hentet 03.03.22 fra <https://web.s.ebscohost.com/ehost/ebookviewer/ebook/bmxlYmtfXzE1MTk3MDhfX0FO0?sid=7c62c675-6d13-43dd-881c-ab1e2d1aabb4@redis&vid=0&format=EB&rid=1>

Bilder:

- Forside: Arkivverket. (2021). Fra fotoalbum etter Hans og Serena Seland, ca. 1905.
Arkivreferanse: Statsarkivet i Kristiansand, SAK/D/1323. Hentet 22.05.22 fra <https://www.arkivverket.no/slektsgrenskning/hvordan-finne-opplysninger-om-slekt>

